

СТАНОВИЩЕ

От доц. д-р ИВАН ХРИСТОВ РАНЧЕВ, ЮФ на ПУ „П. Хилендарски“

член на Научното жури в процедурата за придобиване на образователната и научна степен „доктор“, по област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.6. Право, област на висше образование, обявена в ПУ „Паисий Хилендарски“ със редовен докторант Мария Атанасова Дзанева към катедра „Наказателно-правни науки“, с научен ръководител доц. д-р Екатерина Салкова,

ОТНОСНО дисертационен труд на тема: ПРИВЛИЧАНЕ КЪМ НАКАЗАТЕЛНА ОТГОВОРНОСТ

1. Общо представяне на процедурата и кандидата.

Със Заповед № РД-22-1682/17.07.2025г. на Ректора на ПУ „П. Хилендарски“ съм определен за член на научното жури на горепосочения конкурс.

Мария Дзанева е завършила специалност право в Юридическия факултет на ПУ „П. Хилендарски“ през 2020 г. След това от 2022 г. работи като адвокат в АК – Пловдив и асистент по наказателен процес в Юридическия факултет на ПУ „П. Хилендарски“.

Същата е зачислена като задочен докторант в докторска програма „Наказателен процес“ към катедра „Наказателно-правни науки“ на Юридическия факултет при ПУ „П. Хилендарски“ на 01.03.2021 г. със срок на обучение от 4 години до 01.03.2025г. Отчислена е с право на защита, считано от 01.03.2025г.

Докторантът представя необходимите документи, свързани с процедурата в съответствие с чл.36 от Правилника за развитие на академичния състав на ПУ. Има и 3 публикации във връзка с дисертацията.

Темата е разработвана до момента и е насочена към публична защита по предвидения в законите и подзаконовите нормативни актове ред.

Научното ръководство на докторанта през целия четиригодишен период е било осъществявано от доц. д-р Екатерина Салкова. Явен е сравнително малкият практически опит на докторанта в избраната проблематика, която от около 3 години работи като адвокат и асистент по наказателен процес. Но нейната комплексна ангажираност единствено в тази сфера ѝ е дала пълноценна възможност да се справи с нужните публикации и своевременното завършване на дисертационния ѝ труд.

2. Общо за хабилитационния труд и неговите явни достойнства.

Заглавието на дисертационния труд е „Привличане към наказателна отговорност“ и е в обем от 195 отпечатани страници.

Дисертацията е с нужния обем, като обсъжданата тематика е свързана не само с българското наказателно право, но и с редица международни и европейски правни актове, както и съдебна практика. Това е знак за амбициозността на автора, защото проблематиката е твърде специфична, за да бъде обхваната пълноценно в рамките на подобно научно изследване.

Темата винаги е била актуална по няколко причини. От една страна материята е основополагаща за възникването на процесуалната фигура на обвиняемия в досъдебното производство и реализирането на правото му на защита, около която впоследствие след преминаването във фазата на съдебното производство се конструират и останалите страни в процеса. От друга страна това позволява на автора, като практикуващ адвокат и асистент по наказателен процес, да отправи и своите предложения за законодателно усъвършенстване.

Работата на докторанта Дзанева е разпределена хронологично на увод, изложение обособено в три глави, с отделни раздели и заключение. Отражена е надлежно, използваната научна литература - заглавия на български и чужд език. Позоваванията под линия на автора са 191 на брой, като са базирани на използваната правна литература, включваща 109 източника на български език и 27 източника на чужди езици, включително електронни източници, множество нормативни актове и съдебна практика, поради което изложението му има научен и познавателен характер, т.е. е насочено към една по-широка аудитория от практикуващи юристи. Направени са и 5 предложения за изменение в законодателството.

3. Анализ и оценка на дисертационния труд.

Структурата на труда е с логическа последователност. Заглавието добре отразява идеята на автора да направи цялостно научно изследване на тази ключова по характера си част от досъдебното производство.

Първата глава от дисертационния труд – Понятието „привличане към наказателна отговорност“, включва общо пет раздела.

В първия раздел е разгледано понятието - наказателна отговорност, според представителите на доктрината.

Във втория раздел са съпоставени спецификите на понятието по смисъла на КРБ спрямо вложеното съдържание в наказателно-правната теория за привличането като обвиняем.

В третия раздел е обсъдено понятието, с оглед на чл.286, ал.2 от НК.

Четвъртият раздел разглежда сърцевината на понятието, според действащия НПК, ЗЕЕЗА, ЕКЗПЧ и съдебната практика.

В петия раздел е направена съпоставка между понятието и други сродни такива като възбуждане на наказателно преследване, обвинение в

извършване на престъпление по смисъла на чл.2, ал.1, т.3 от ЗОДОВ. Докторантът е изложил и своето виждане за необходимостта от приемането на второ тълкуване по повод на използвания от законодателя израз, според Р № 50009/08.02.2023г. по гр. д. № 932/22г. на III г.о. на ВКС.

Глава втора – Привличане към наказателна отговорност по общите правила на НПК е основополагаща за направеното научно изследване.

В първия раздел е направен е исторически преглед и е разгледана съвременната правна уредба на привличането към наказателна отговорност по НПК от 2005г.

Във втория раздел подробно са обсъдени предпоставките за привличането като обвиняем по чл.219, ал.1 от НПК и по чл.219, ал.2 от НПК. Събразени са спецификите на отпадането на имунитета като специална предпоставка за привличането като обвиняем, обхватите на имунитета при народните представители и конституционните съдии, кандидатите за народни представители, придобиването на имунитет преди и след привличането като обвиняем.

В третия раздел е разгледана правната същност и съдържание на актовете за привличане като обвиняем – постановлението по чл.219, ал.1 от НПК и на протокола по чл.219, ал.2 от НПК, обсъдени са реквизитите на актовете за привличане на обвиняеми тяхното задължително и факултативно съдържание.

В четвъртия раздел е обърнато внимание на доклада при привличането като обвиняем.

В петия раздел, подробно е разгледан процесуалният ред за привличане като обвиняем, процесуалните му форми по чл.219, ал.1 и ал.2 от НПК.

В шестия раздел са посочени правните ефекти от привличането като обвиняем, разгледано е конституирането на фигурата на обвиняемия, как става формулирането на обвинението, възникването на функциите по обвинение и защита.

В седмия раздел е обсъдено предявяването на акта за привличане като обвиняем, анализирани са компетентните органи по предявяване на обвинението, субектите, на които се предявява и правилата за призоваване.

В деветия раздел са разгледани особеностите за предявяване на обвинение при извършването на разследване в отсъствие на обвиняемия.

Раздел девети е отреден на защитата на обвиняемия по предявеното обвинение в контекста на провеждането на неговия разпит, възможността за отправяне на доказателствени искания и представяне на доказателства, както и за контрол спрямо това процесуално-следствено действие.

В раздел десети е разгледано новото привличане като обвиняем, процесуалната форма и съдържание на акта за ново привличане.

Раздел единадесети обхваща особеностите на привличането към наказателна отговорност по дела от частен характер, на подаването на тѣжба до съответния първоинстанционен съд, процесуалните действия на съда по приемане и даване ход на тѣжбата в съдебно заседание

В Глава трета са разгледани специфичните изисквания за привличане към наказателна отговорност по Особени правила от Част пета от НПК за престъпления от общ характер - при бързото производство, извършените такива от непълнолетни или от лица, които не владеят български език, за престъпленията, подсъдни на военните съдилища и за тези, извършени от главния прокурор или негов заместник.

Интересни са вижданията на автора в заключителната част от дисертацията, като възприемам част от предложенията за *de lege ferenda*.

Изключително заинтригуващо е първото предложение на докторанта - да се отмени нормата на чл.219, ал.2 от НПК като се въведе нова правна фигура – „заподозрян“ /респ. „уличено лице“ или „разследвано лице“/, която да се конституира на по-ранен етап – когато е необходимо да бъдат предприети действия срещу лице, за което има доказателства, че е евентуален извършител на деянието. Тази фигура обаче не е нова за правната ни уредба и доктрина, защото съществуваше в разпоредбите на НПК от 1974г. /отм./, като предшествах конституирането на обвиняемия, спрямо когото се повдига обвинение. Тези лица при наличието на съответните предпоставки по чл.202, ал.1 - 2 от НПК /отм./ биха могли да бъдат предварително задържани за срок от 24 часа от разследващия орган /следовател/, като прокурорът би могъл да удължи задържането до 72 ч. по чл.203, ал.1 – 3 от НПК /отм./. Заподозрените лица биха могли да бъдат задържани при условията на неотложност и от граждани по реда на чл.204 от НПК /отм./, спрямо тях имаше възможност за прилагане на мерки за неотклонение по чл. 205 от НПК, както и регламент за техните права по чл.206, ал.1 – 2 от НПК. Това изменение би могло да запълни законовата празнина за статута на лицата, които предварително се задържат по реда на ЗМВР за срок от 24 ч. с удължаване от прокурора по НПК до 72 часа, като в зависимост от това, дали спрямо тях има достатъчно доказателства да бъдат привлечени към наказателна отговорност и да придобият статут на обвиняеми или респ., ако липсват такива, да бъдат освободени.

Второто алтеративно предложение, ако не се отмени нормата на чл.219, ал.2 от НПК е да се уреди конституирането на обвиняемия преди да се предприеме действието по разследване срещу него. Намирам същото за нелогично и практически за неосъществимо, защото първоначално винаги е процесуално-следственото действие, в резултат на което се събират доказателства за съпричастността на лицето към дадено престъпление от общ характер и последното да доведе като резултат до привличането му

към наказателна отговорност, било с вписване в същия протокол или с постановление с разясняване на процесуалните права като обвиняем.

Третото предложение за задължително регламентиране в съответните актове на разясняването на правата на обвиняемия по чл. 47, чл. 53 и чл. 96 НПК, наред с тези по чл.55 от НПК, считам за логично и би могло да се реализира със съответното допълнение.

Четвъртото предложение няма пречка да бъде възприето, като се предвиди задължение за предявяване не само на постановлението за привличане по чл.219, ал.1 от НПК, но и на протокола по чл.219, ал.2 от НПК като се редактират заглавната част и нормата на чл.219 ,ал.4 от НПК.

Петото предложение кореспондира с предходното, като в чл. 221 от НПК би могло да се посочи по-общо, че „след предявяването на акта за привличане на обвиняем“, органът на досъдебното производство незабавно пристъпва към разпит на обвиняемия по съответния ред.

В дисертацията проличава стремежът на автора да обхване изцяло всички законови изисквания и особености в правната доктрина и съдебната практика през годините за тази проблематика, като смятам, че изключително успешно се е справил с поставената задача. Но ако реши да публикува дисертационния си труд, трябва да обърне внимание на някои повторения, които следва да бъдат избегнати или премахнати.

В заключение, представените материали от докторанта Дзанева отговарят на изискванията на ЗРАСРБ, Правилника за неговото прилагане и Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и звания и за заемане на академични длъжности в ПУ „П. Хилендарски“.

Независимо от някои дребни недостатъци в дисертационния труд на Мария Дзанева, мога да изразя своята положителна оценка за научните и практическите му достойнства.

Становището ми е, че е представен нужният научен труд по обем и задълбоченост, както и изискуемите три публикации в научни издания доказват изследователските способности на докторанта, допринасят за постигане целите на дисертацията и са лично дело на автора.

В работата има някои оригинални научни и приложни приноси, като нужната добра научна квалификация на докторанта Дзанева е налице.

По този повод, след като се запознах и анализирах, представения дисертационен труд, давам своята положителна оценка и препоръчвам на Научното жури да гласува за присъждане на кандидата на образователна и научна степен „доктор“.

09. 09. 2025 г.
Гр. Пловдив

ИЗГОТВИЛ:
/доц. д-р Иван Ранчев/